

Короткотерміновий тематичний семінар:

«Умови ефективного впровадження принципів академічної доброчесності в Придніпровській державній академії будівництва та архітектури»

з підвищення кваліфікації викладачів ПДАБА (гарантів освітніх програм, завідувачів кафедри, відповідальних посадових осіб, викладачів) у відділі підвищення кваліфікації ПДАБА 16 жовтня -21 грудня 2020 р.

Керівник семінару: Галина ЄВСЄЄВА, д-р н. держ.управ., проф.

Наші правила!

1. Користуйтесь кнопками ZOOM;
2. Мікрофон вимкнений – а камера навпаки!
3. Ваша реакція важлива!
4. Запитання пишемо в чат!
5. Кава - дозволяється!

27 листопада 2020 р.

Вебінар №7

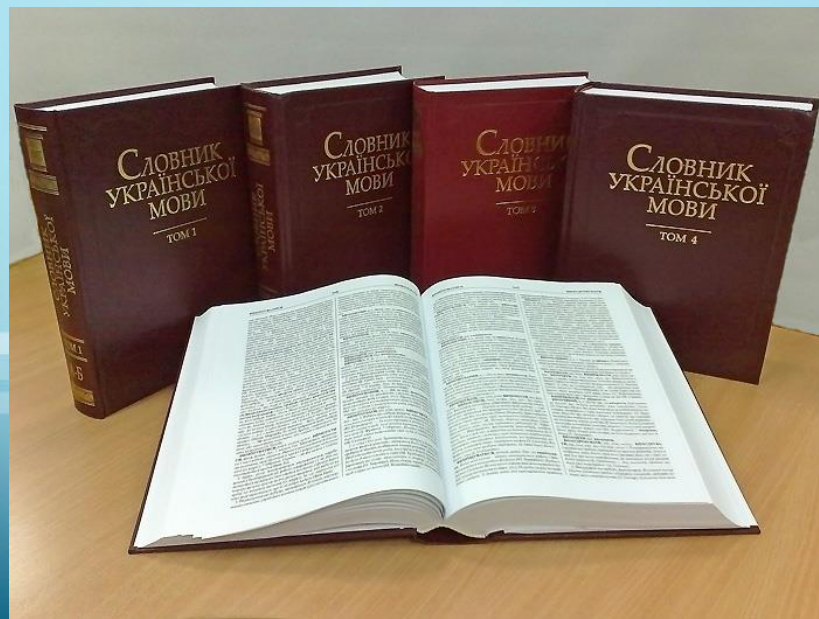
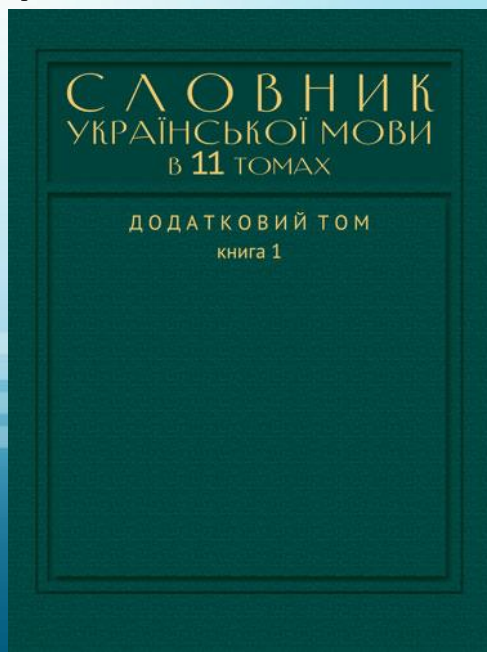
Культура мовлення як необхідна складова високої академічної культури

Модератори: **Лариса БОГУСЛАВСЬКА**, к.філол.н., доц.;
Галина ЄВСЄЄВА, д-р н. держ.управ.,проф.

- **Літературна мова** - історично сформована вища форма національної мови, що володіє багатим лексичним фондом, упорядкованою граматичною структурою і розвиненою системою стилів. Це мова зразкова, нормативна, описана граматиками і словниками.

- **Норма** - це однакове, загальноприйняте вживання елементів мови, правила їх використання у визначений період.

Норми не вигадуються вченими, а відбивають закономірні процеси і явища, що відбуваються в мові, підтримуються мовною практикою. До основних джерел норми відносяться

- доробки письменників
- мова засобів масової інформації
- загальноприйняте сучасне вживання
- наукові дослідження лінгвістів

Норма - центральне поняття теорії культури мови.

Якісна оцінка висловлення з погляду культури мови припускає відповіді на питання:

- Чи є мова правильною, чи побудована за літературними нормами?
- Чи є мова "гарною", доречною у визначеній ситуації?
- Чи відповідає мова правилам етики спілкування (мовному етикету)?

Правильність мови - це дотримання чинних норм української літературної мови.

СХВАЛЕНО

Кабінетом Міністрів України (Постанова №437 від 22 травня 2019 р.)

спільним рішенням Президії Національної академії наук України (протокол № 22/10 від 24 жовтня 2018 р.)

і Колегії Міністерства освіти і науки України (протокол № 10/4-13 від 24 жовтня 2018 р.)

ЗАТВЕРДЖЕНО

Українською національною комісією з питань правопису

(протокол № 5 від 22 жовтня 2018 р.)

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20sperednya/%202019.pdf>

Структурно-мовні типи норм

- орфоепічні норми (вимова); наприклад: [молод'ба́], [плóшча]
- акцентуаційні норми (визначають правильний словесний наголос); наприклад: вихóдити- ві́ходити
- лексичні норми (розрізнення значень і семантичних відтінків, закономірності лексичної сполучуваності);
- словотвірні норми (регулюють вибір морфем, їх розташування і сполучення у складі слова);
- морфологічні норми (регулюють вибір варіантів морфологічної форми слова і варіантів її поєднання з іншими словами);
- синтаксичні норми (регулюють вибір варіантів побудови словосполучень і речень);
- стилістичні норми (доцільність використання мовно-виражальних засобів у конкретному лексичному оточенні, відповідній ситуації спілкування);
- орфографічні норми (написання слів);
- пунктуаційні норми (вживання розділових знаків).

Олександр Пономарів

Культура слова: мовностилістичні поради

Передмова

Вступ

Фонетика й вимова

Наголос

Лексика

Фразеологія

Морфологія і
синтаксис

Роздуми й коментарі

Післяслово

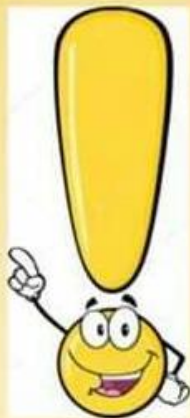
Зміст

- [Передмова](#)
- [Вступ](#)
- [Фонетика й вимова](#)
- [Наголос](#)
- [Лексика](#)
- [Фразеологія](#)
- [Морфологія і синтаксис](#)
- [Слова з фонемою Г](#)
- [Роздуми й коментарі](#)
- [Післяслово](#)

- <http://ponomariv-kultura-slova.wikidot.com/>

Прикро вражає те, що чимало українців не вміє правильно наголошувати навіть своєї самоназви та похідного від неї прикметника. Наголос *Ук^раїна*, ук^раїнець, ук^раїнський з погляду загальнонародної мови діалектний, а з погляду літературної мови застарілий. Сучасна акцентуаційна норма припускає єдино можливий наголос на третьому складі — *Ук^раї^на*, ук^раї^нець, ук^раї^нський.

асиметрІя
борОдавка
бюлетЕнь
вимОга
вимОва
вИпадок
вітчИм
граблІ
горошИна
грОшей
дітьми
довІдник
дочкА (але
дОнька)
заіржАвіти
зубОжіти
(зубОжілий,
зубОжіння)
каталОг
квартАл
кУрятина
ненАвидіти

(ненАвисть,
ненАвисний)
одноразОвий
Олень
отАман
перЕпис
псевдонІм
рАзом
серЕдина
симетрІя
спИна
фартУх
фенОмен
цемЕнт
цЕнтнер
чорнОслив

діалОг

кропивА
мАркетинг

форми слова

- чоловік**И** – два чолові**І**ки
- брат**И** – два бр**А**ти

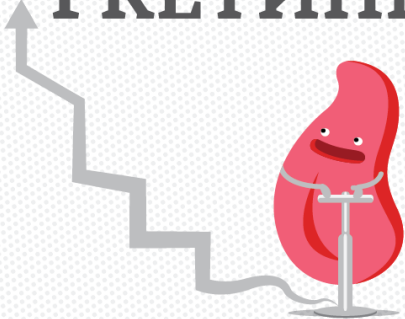
різні слова

- з**А**мок-зам**О**к
- пр**И**клад - прикл**А**д

подвійний наголос

- з**А**вжд**И**
- п**О**м**И**лка

МА́РКЕТИНГ

ukr-mova.in.ua

мова

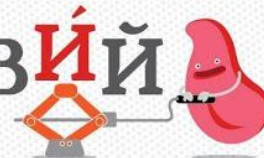
ЗРУ́ЧНИЙ

ukr-mova.in.ua

мова

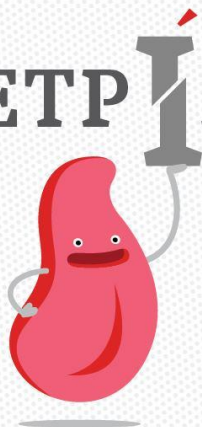
ФАХОВИ́Й

ukr-mova.in.ua

мова

АСИМЕТРІ́Я

ukr-mova.in.ua

мова

ЦІННИ́К

ukr-mova.in.ua

мова

ЦЕ́НТНЕР

ukr-mova.in.ua

мова

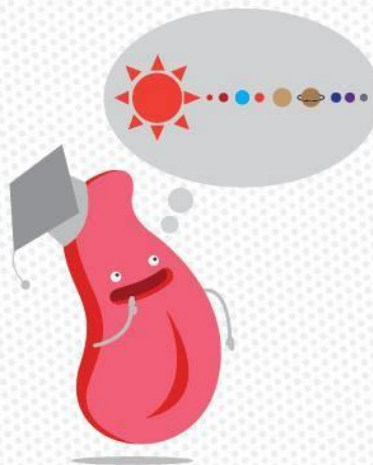
<https://ukr-mova.in.ua/>

Уява

Багата, дитяча, поетична уява,
поставати в уяві, витвори уяви.

ukr-mova.in.ua

Уявлення

Повне, чітке уявлення про...,
мати уявлення про щось.

мова

Я підвіз **їх** до **їхнього** будинку.

fb.com/mova.ukr

мова

Чому **П**інгвіни **Ж**ивуть **З**имою
Без **С**воїх **Ф**антазій

ukr-mova.in.ua

мова

Морфологічні норми вимагають правильного утворення граматичних форм слів різних частин мови

- закінчення іменників називного відмінка множини чоловічого і жіночого роду **и (і)** – : *бухгалтери, договори, паспорти, ночі, задачі, площі*
- закінчення іменників у родовому відмінку множини: *раз**ів**, метр**ів**, кілограм**ів**, вольт**ів**, судд**ів***
- *пальт□, облич□, завдань□, громадян□*
- *стат**ей**, відповід**ей**, сім**ей**, подорож**ей***

Закінчення іменників II відміни чоловічого роду в родовому відмінку однини

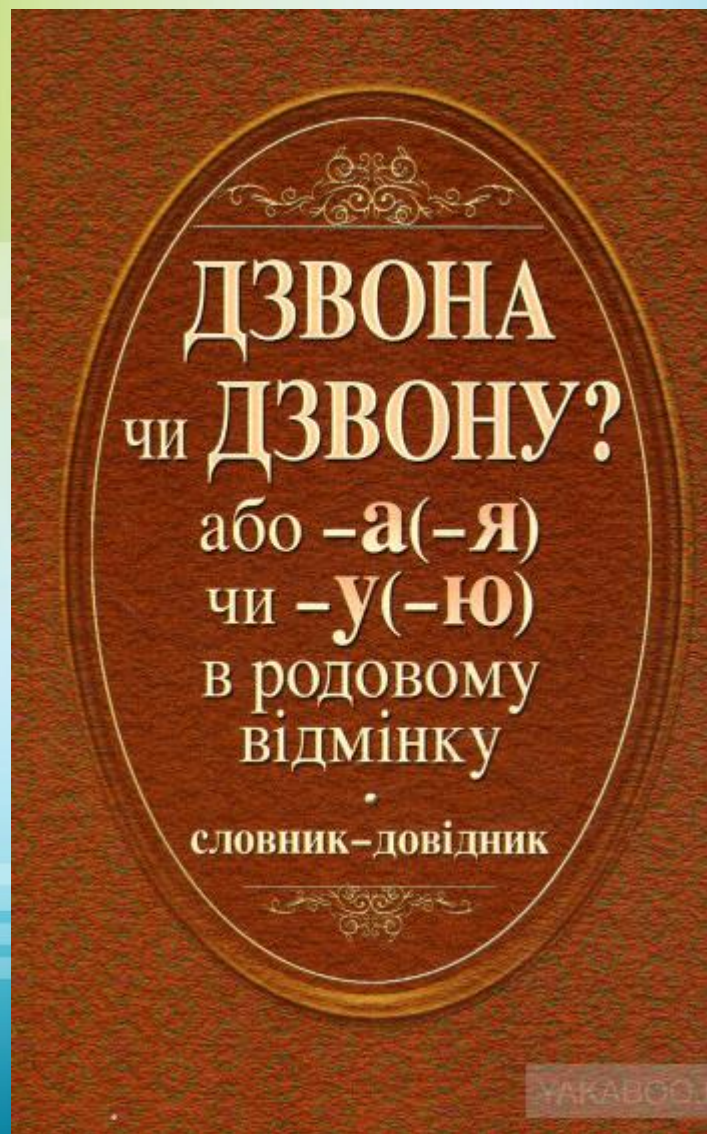
Назви чітко окреслених предметів і понять (-а,-я):

- * назви істот (*син, кінь, голуб*),
- * охоплювані зором речі (*ключ, трактор, дуб, пагорб*),
- * частини тіла (*палець, лоб*),
- * дні тижня та місяці (*понеділок, жовтень*),
- * назви населених пунктів (*Конотоп, Кременчук, Нью-Йорк*),
- * різних мір (*метр, кілограм*),
- * наукові терміни (*атом, суфікс*)

Назви нечітко окреслених предметів і понять (-у,-ю):

- * не мають певних меж (*космос, шлях, ліс, степ*)
- * назви великих споруд (*завод, стадіон*)
- * територій (*Крим, Казахстан*)
- * збірні назви (*горох, пісок*)
- * назви речовин (*граніт, кисень*)
- * явищ (*грім, вітер*)
- * дій (*біг, розгляд*)
- * станів (*сон, гнів*)
- * абстрактних понять (*прогрес, мир, аналіз, бізнес*)

<http://rodovyi-vidminok.wikidot.com/>

- Автори Ніна Лозова,
Валентина Фридрак (2015)

майдан, -у
майданчик, -а
майонез, -у
майор, -а
майоран, -у
майорат, -у
майор-інженер, майора-інженера
майстер, -тра
майстерник, -а
мак, -у
макаронізм, -у
макаронник, -у (страва) і -а (про італійців)

Треба бути уважними у використанні конструкцій з прийменниками **ПО** і **ПРИ**

- Оскільки сполучуваність прийменників із відповідними відмінками у будь-якій мові є визначеною, то навіть у близьких мовах, до прикладу в українській і польській чи російській, прийменникові конструкції слід утворювати по-різному. А через недостатнє знання українських прийменникових моделей виникає велика кількість помилок у сфері вживання того чи іншого прийменника, особливо це стосується конструкцій із прийменниками ПО, ПРИ.

спосіб дії:

*жити по совісті,
чинити по правді,
передавали по радіо,
різьбити по дереву,
просування по
службі.*

ПРИЙМЕННИК ПО

просторові відношення,
місцеперебування:
*черговий по деканату,
обговорюють по
кабінетах, їхати по дорозі*

міра, кількість чогось:

*виплатити
по дві
тисячі гривень премії
викладачам;
визбирувати
по зернині*

мета дії :

*пішли по відомість,
відрядили по продукти*

час дії:

*по обіді, по завершенню,
п'ять хвилин по першій*

- **ПРИ = ЗА** (передають або умову чи обставини дії, або вказують на час дії)

при будь-яких обставинах — за будь-яких обставин

при клопотанні — за клопотання

при любій погоді — за будь-якої погоди

при сприянні — за сприяння

при участі — за участі

- **ПРИ = ПІД ЧАС (більше стосується офіційного мовлення)**
Можна замінити **ПРИ** прийменником **ПІД ЧАС** у випадку, коли йдеться про процес, який найчастіше передається віддієслівними іменниками.
- при виконанні — під час виконання
при внесенні на розгляд — під час внесення на розгляд
при обговоренні — під час обговорення
при перекладанні — під час перекладання
при приватизації — під час приватизації

- Прийменникової сполуки у відповідності в українській літературній мові немає.

Прийменник *відповідно* вживається із Р.В. іменника у сполученні з прийменником ДО:

відповідно до наказу,
відповідно до змін,
відповідно до програми

- Прийменникова сполука **згідно з** керує **О.В.** іменника: згідно з наказом, згідно з правилами.

Згідно помилково сполучають з **Д.В.** або **Р.В.**: *згідно повір'ю, згідно планів, згідно рішення, згідно протоколу.*

- **ПРАВИЛЬНІ ФОРМИ:** *згідно з повір'ям, згідно з планами, згідно з рішенням, згідно з протоколом*

Пам'ятки, які допоможуть засвоїти правила написання прийменників:

Складні прийменники звичайно пишуться разом: *внаслідок (аварії), наприкінці (року), довкола (проблеми), задля (успіху).*

Прийменники, утворені від повнозначних слів, пишуться двома і більше словами: незважаючи на (погрози), у результаті (перевірки), у зв'язку з (сімейними обставинами), згідно з (законом).

Вибір синонімів для прийменників

**Неможливий у стандартних (усталених)
словосполученнях:**

ставити за мету, мати на меті, брати до уваги

**Можливий для підкреслення певного
аспекту думки в таких паралельних
синтаксичних конструкціях:**

*за час навчання – під час навчання,
за звітний період – у звітний період*

Вибір синонімів для прийменників

- **Слід пам'ятати: деякі прийменникові словосполучення мають не один, а кілька відповідників, що дає можливість вибрати найточніший для конкретного тексту документа.**

Наприклад: *працювати згідно з графіком, за графіком;
відпустка через хворобу, у зв'язку з захворюванням;
розробити заходи для, щодо поліпшення умов праці*

Рекомендації щодо вживання прийменників

- Після слів заходи, рекомендації, настанови, завдання, допомога, семінар, набір, рада краще вживати прийменники щодо, для, іноді - з, або безприйменникову конструкцію, наприклад:

заходи щодо (для) дальшого поліпшення розвитку української мови,

рекомендації щодо поліпшення процесу;
настанови з питання...

семінар для обміну досвідом з української мови,
завдання щодо роз'яснювальної роботи серед молоді з питань загрози здоров'ю шкідливих звичок.

Рекомендації щодо вживання прийменників

- Після слів комітет, відділ, управління, об'єднання, інспекція, майстерня, гурток і т. ін. доречніше вживати форму родового відмінка відповідного іменника або прийменникову сполуку в (у) справі:
комітет радіомовлення та телебачення;
комітет у справах молоді, спорту, туризму,
відділ технічних засобів;
райвідділ соціального забезпечення;
інспекція в справах неповнолітніх;
майстерня ювелірних виробів.

Рекомендації щодо вживання прийменників

- У ряді конструкцій замість ПО краще вживати прийменники що, до, через, за:

*дебати про перспективу,
видача довідок про грошові перекази,
зауваження і побажання до заходів,
був у відпустці через хворобу,
сьогодні 10 градусів за Цельсієм,
у період з 18 до 28 травня.*

Типові помилки у вживанні прийменникових конструкцій

- **Не можна** скорочувати прийменникові конструкції типу:
*на зборах правління (не можна: на правлінні),
на засіданні ради факультету
(не можна: на раді факультету).*

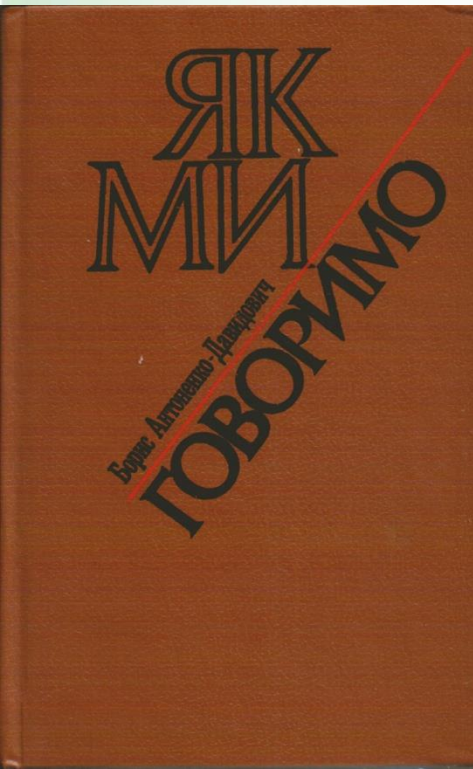
Не можна пропускати прийменники у поданих нижче словосполученнях, що призводить до двозначності розуміння їх: *матеріали досліджень
(з досліджень чи для досліджень?),
лист дирекції (для дирекції чи від дирекції?),
допомога деканату (для деканату чи від деканату?)*

Типові помилки у вживанні прийменникових конструкцій

- завдяки (а не дякуючи) наполегливості
незважаючи (а не дивлячись) на труднощі
залежно (а не в залежності) від умов
у разі (а не у випадку) відмови

(5 серпня 1899 —
8 травня 1984)

- Взагалі, в літературі тепер настанова — писати «виробничі» та «колгоспні» романи, до чого я аж ніяк не мастак. Ну, що ж — доведеться писати «для вічності», відкладаючи написане в папку «Як умру, то прочитайте»...

**Борис Дмитрович
Антоненко-Давидович**

«Як ми говоримо»

Бориса Антоненка-Давидовича

Передмова
Переднє слово
Порадник
1. Іменники
2. Прикметники
3. Дієслова
4. Дієприкметники
5. Дієприслівники
6. Числівники
7. Займенники
8. Прислівники
9. Прийменники
10. Сполучники
11. Частки
12. Вигуки
Бажання літератора
Спостереження митця
Щоб яскраво й точно
Ваговиті дрібниці
Післяслово

Зміст

[Передмова](#)

[Переднє слово](#)

[Порадник](#)

[1. Іменники](#)

[2. Прикметники](#)

[3. Дієслова](#)

[4. Дієприкметники](#)

[5. Дієприслівники](#)

[6. Числівники](#)

[7. Займенники](#)

[8. Прислівники](#)

[9. Прийменники](#)

[10. Сполучники](#)

[11. Частки](#)

[12. Вигуки](#)

[Бажання літератора](#)

<http://yak-my-hovorymo.wikidot.com/>

Люди, що не дбають за культуру власної мови, часто помилково кажуть: «Я вибачаюся». Так сказати не можна, бо частка -ся означає себе, отже, виходить, що людина вибачає саму себе, тимчасом як уважає, що завинила чи помилилась перед кимось. Треба казати: вибачте мені, пробачте мені, простіть мені, даруйте мені або я перепрошую. Цей останній зворот — характерний для подільського, волинського та інших південно-західних говорів, де він поширився під впливом польської мови.

ФОРМУЛИ ВИБАЧЕННЯ

~~*Пробачасмося~~

~~*Хочемо~~

вибачитися

~~*Вибачасмося~~

~~*Приносимо~~

вибачення

- Просимо вибачення за...
- Даруйте мені за...
- Вибачте, будь ласка...
- Пробачте, будь ласка...
- Перепрошуємо Вас...
- Щиро просимо вибачення за ...
- Щиро перепрошую за ...
- Нам дуже неприємно за вчорашній інцидент
- Нам дуже прикро, що змусили Вас хвилюватися

Етикетні формули привітання

- Добрий ранок!
- Доброго ранку!
- Добрий день!
- Добридень!
- Доброго здоров'я!
- Здрастуйте!
- Моє шанування!
- Вітаю Вас!
- Радий(-а) Вас бачити!

Етикетні формули прощання

- Прощайте!
- Прощавайте!
- До зустрічі!
- До побачення!
- Щасливо!
- Хай щастить!
- Дозвольте попрощатись!
- Бувайте здорові!
- Усього найкращого!
- На все добре!

Етикетні формули звертання

- Пане, пані, панове
- Добродію, добродійко, добродії
- Громадянине, громадянко, громадяни
- Громадо
- Товариство
- Спільното
- Шановні колеги
- Дорогі друзі
- Дорогий друже
- Пане голово
- Товаришу інженере
- Вельмишановний/
Вельмишановна
- Високоповажний/
Високоповажна
- Високодостойний
- Товаришу, товаришко, товариші
- Шановний Олеже Ігорьовичу
- Шановна Ольго Дмитрівно

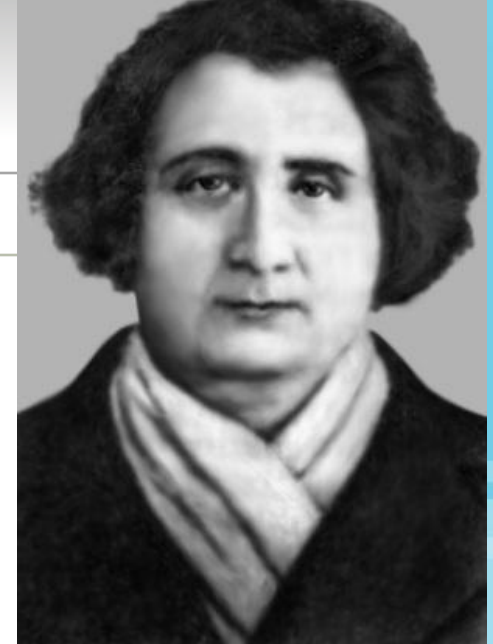
Чи правильно ми говоримо?

Посібник Євгенії Чак

ЧИ ПРАВИЛЬНО МИ ГОВОРИМО?

Євгенія Чак

- <http://chak-chy-pravylny-my-hovorymo.wikidot.com/>
- **Будівельник, будівник, будівничий.**
- *Будівельник* — людина, яка має будівельну спеціальність.
- *Будівник* — поняття ширше, ніж *будівельник*, бо охоплює людей і інших професій, які всі разом беруть участь у спорудженні якогось підприємства. Слово *будівник* може передавати значення «зодчий, творець, ініціатор спорудження чогось, керівник робіт». *Будівник* вживається як синонім слова *творець* і в переносному значенні («будівники нового життя, нового побуту»).
- *Будівничий* виступає синонімом обох слів — *будівельник* і *будівник*. Воно може означати: робітника-будівельника; зодчого, архітектора, керівника будівельних робіт; творця, засновника
- **Типова помилка** полягає в тому, що на означення представників будівельних спеціальностей замість слова *будівельник* вживають *будівник* (інженер-будівник), треба інженер-будівельник.

Передмова. Петро
Таращук

Від авторки

Скорочення і
пояснення до них

Вступне слово

§ 1. Прикметники
дієслівного
походження

§ 2. Дієприслівники

§ 3. Невластива
українській мові
конструкція...

§ 4. Інфінітив

§ 5. Дієслівні
речівники

Зміст

[Передмова. Петро Таращук](#)

[Від авторки](#)

[Скорочення і пояснення до них](#)

[Вступне слово](#)

[§ 1. Прикметники дієслівного походження](#)

А. Прикметники на -чий

Б. Прикметники на -лий

В. Прикметники дієслівного походження, що відповідають російським дієприкметникам на -мый

Г. Дієприкметники на -ний, -тий

- <http://kurylo.wikidot.com/>
- Українська мова не знає активних дієприкметників на -чий, -(в)ший, ані пасивних на -мий у тому творенні та в тій функції, як їх уживає сучасна українська літературна мова, як ото: — Тварини, живучі й **живші** на землі. Факт, **спостерігаємий**... **Незадовольняючі** наслідки. Чоловік, **намагаючийся** стати... **Вражаючий** випадок. **Далекосягаюча** спеціалізація та ин. За активні дієприкметники каже П. Житецький: «Що до активних дієприкметників, то їх зовсім нема в народній мові»

Писати правильно — легко

OnlineCorrector

Створюйте тексти українською мовою без помилок з
OnlineCorrector

ВСТАНОВИТИ ДОПОВНЕННЯ

ДІЗНАТИСЬ БІЛЬШЕ

НЕПРАВИЛЬНО

***Існуючі** технології*

***Існуючий** стан справ*

***Існуючий** на ринку дефіцит
пришвидшує зростання цін.*

ПРАВИЛЬНО

***Наявні** технології*

***Нинішній** стан справ*

*Дефіцит, **що є на**
ринку, пришвидшує зростання цін.*

<https://onlinecorrector.com.ua>

Зміни українського правопису 2019 року

Зміни українського правопису 2019 - за 5 хвилин! 4

***Граматика панує
навіть над царями.***

(Жан Мольєр)

Дякую за увагу!
Питання та пропозиції
evseeva@i.ua